

Díjátadó Budapesten

► Június 22-én adta át a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület a 2020-2021-re szóló díjait az Óbudai Társaskörben. A Komáromi Zsidó Hitközség 2020-ban részesült a Zsidó Közösségért-díjban. Az elismerést programkoordinátoraink, Paszternák Tamás és András vették át. A rendezvény második részét Jávorai Ferenc Fegya és Szakcsi Lakatos Béla zongorakoncertje tette emlékeztetővé.

Zsidó Kultúra Európai Napja 2022

A Zsidó Kultúra Európai Napjára 2022. szeptember 4-én, vasárnap kerül sor. Amennyiben a vírushelyzet megengedi, hagyományainknak megfelelően színes programmal várjuk az érdeklődőket. A részletes meghívót augusztusi számunkban közöljük. ◀

Nagyünnepi előzetes

Reméljük, hogy idén újra személyesen köszönhetjük az őszi ünnepeket. Az 5783-as zsinagógai év 2022. szeptember 25-én, vasárnap este kezdődik. 18:00-kor találkozunk a Menházban. Az esti ima után ünnepi vacsora lesz. 2022. szeptember 26-án Rosh Hasanah első napján (hétfőn) lesz Taslich és közös tanulás szintén. Kol Nidre - Jom Kippur előestéje október 4-én, kedden 18:00-kor, Mazkir Jom Kippurkor október 5-én, szerdán lesz. ◀

Kehila-díj – várjuk a jelöléseket!

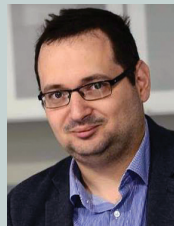
Az egyesített Kehila és Kehila Haver-díj kiosztásával vallástól függetlenül díjazzuk azokat, akik sokat tettek a régió zsidó közösségeiért. Javasataikat a díjazottak személyére a kile@menhaz.sk címre várjuk 2022. július 31-ig. ◀

Fogadóóra

Július 1-től az irodavezetői feladatokat Saláth Magda látja el. Félfogadás hétfőn és szerdán 12-16 óra között, kedden és csütörtökön 9-től 11:30-ig. Előzetes egyeztetés után, igény szerint a fenti időpontokon kívül is elérhető a Komáromi Zsidó Hitközség. E-mail: cim.menhaz@menhaz.sk, telefon félfogadási időben: 035-7731-224. ◀

Szerkesztői gondolatok

Szeretjük a biztos pontokat, a helyeket, amelyeket ismerünk, az embereket, akiket mindig a helyükön tudunk, akik ott vannak, amikor programot szervezünk, ügyeket intézünk. Természetesnek vesszük jelenlétüket, tudjuk, ha arra járunk, ha csak egy percre ugrunk be, ott lesznek, válthatunk velük egy-két szót.

PASZTERNÁK ANDRÁS

A Komáromi Zsidó Hitközség titkára, Haas Judit júniusban befejezte sokéves, a közösség érdekében kifejtett munkáját. A Mártírnapon, a zsinagógai gyertyagyújtás előtt egy csokor viraggal és egy kis ajándékkal mondtunk neki köszönetet a közösség nevében. Az adminisztratív ügyek vitele, a Holokauszt-túlélőkkel történő kapcsolattartás mellett, valamennyi rendezvényünk aktív közreműködője volt Jutka. Gyakran elsőnek érkezett és utolsóként távozott a Menházban zajló programokkor. Előkészített, rendet rakott, számon tartotta, mikre kell figyelniünk egy-egy közelgő ünnepvel kapcsolatban.

Tizenöt éven át, 2007 áprilisától (lásd a 132. lapszámban megjelent bemutatkozó interjúját a hetedik oldalon: <https://kehreg.files.wordpress.com/2007/09/132.pdf>) látta el a titkári feladatokat az irodában.

Életéről, a hagyományokról nemrégiben készítettek vele riportot, mely ezen a linken hallgatható meg szlovák nyelven: <https://www.memoryofnations.eu/en/haasovajudita-1947>.

A Hitközségi Híradó szerkesztőjeként is köszönettel tartozunk munkájáért. Kívánunk jó egészséget, sok-sok unokás élményt, találkozunk minél többször a hitközségi programokon! ◀

Tisá BeÁv az év legszomorúbb napja

Az első és a második jeruzsálemi szentély lerombolására emlékezünk év hó- nap 9-én. Az év legszomorúbb és letragikusabb napja Tisá BeÁv bõjtje, idén 2022. augusztus 6. szombat estétől augusztus 7. vasárnap estig tart. Az ezt megelőző három héten, tammuz hó 17-től gyásznapi vannak, ebből az utolsó kilenc napban nem fogyasztunk húseteleket (szombat kivételével). ◀

Emlékezés Nagymegyeren

Június 12-én a hagyományokhoz híven, a komáromi Mártírnapi után Nagymegyer is emlékezett. A város, ahol már nem élnek zsidó emberek ezen a napon minden évben felidéz az áldozatok emlékét. A járványügyi korlátozások miatt az elmúlt két évben csak helyi közreműködők voltak. Idén budapesti meghívottak: Gál Attila rabbijelölt és Klavanszky Anatolij kántor tették emlékeztetéséből a szomorú évfordulót. A szervezés a Csemadok elnökének, Gútyai Lászlónak köszönhető. A moderátor Varga László helytörténész volt. Fellépett Zakál Gyula versmondó. A megemlékezésen a város lakosain kívül részt vettek a dunaszerdahelyi és a komáromi hitközség képviselői is, akik a városi iskolák és más szervezetek küldöttjeivel együtt elhelyezték az emlékezés kavics koszorúit az áldozatok emléktáblájánál. ◀

Fotó: Gútyai László

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 1996-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás:** Nec-arte Kft., Komárom, **a KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 1996-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A Hitközségi Híradót, a Shalom klubot és a hitközség működését Braunfeld házaspár (Érsekújvár), Agatha Feuerlicht (Ausztrália), Földres Ondrej (Pozsony), Holczer Dan (Izrael), Rujder házaspár (Izrael), Scheiner Péter (Svájc), Szalay Vilma (Komárom), valamint anonimitásukat kérő adományozók támogatják. Köszönjük!

Május 18-án Pozsonyban tartott ülést a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének vezetősége, melyen Pasternák Antal elnök képviselte hitközségünket.

Három pályázatunk is sikeres lett a Kisebbségi Kulturális Alapnál – kulturális programjaink és lapunk kiadása mellett Galo Vilmos történész hamarosan megjelenő könyvét is támogatták.

A Mártírnapi előtt a KZSH saját forrásaiból teljesen felújította a temető bejáratí részén a rossz állapotú járda szakaszt. Újra festették a sírkert kapuját, két, hozzátartozó nélküli sírkövet is sikerült helyreállítani.

Június elején kerékpáros látogatók érkeztek a Menházba. Az Izraelben élő Rujder házaspár budapesti kirándulása két napját arra szánta, hogy felkeresse egykori hozzátartozói lakhelyét. Érdeklődéssel tekintették meg a zsinagógát és kiállításainkat.

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Emlékezés és emlékeztetés – Mártírnapi 2022

Június 12-én, vasárnap ismét összegyűltünk a komáromi zsidó temetőben, hogy megemlékezzünk a helyi és környékbeli zsidóság 78 évvel ezelőtti deportálásáról. A Holokauszt túlélőit, a Komáromból, a régióból és nagyvilágból megjelenteket Paszternák Tamás koordinátor köszöntötte, szlovák szinkrontolmácsként Vadász Magda működött közre.

A rendezvényen jelen volt Keszegh Béla a város polgármestere, Fedor Tibor, a Mniszterelnökség, Egyházi Koordinációs és Kapcsolattartási Főosztályának vezetője, Martin Kornfeld a Szlovákia Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének titkára, Martin Korčok, a Szeredi Holokauszt Múzeum vezetője, Nagy Melinda, a Selye János Egyetem rektorhelyettese, Andruskó Imre, a Selye János Gimnázium igazgatója, Számadó Emese a dél-komáromi Klapka György Múzeum igazgatója. Megjelentek a városi képviselőtestület tagjai, a régió zsidó közösségeinek képviselői. A hagyományosan, a deportálások évfordulóján tartott programra számos elszármazott „hazatért” Iz-

raelről Svájcra át Ausztráliára, Eperjestről Kassán keresztül Budapestig.

Dési Tamás budapesti kántor gyászimáját követően Paszternák András szólt a közösség nevében, hangsúlyozva az elmúlt időszak pozitív történéseit, melyek a múlt mozaikdarabjainak összegyűjtéséhez és megőrzéséhez járultak hozzá (beszéde a-punk ? . oldalán olvasható). Keszegh Béla, Komárom város polgármestere a közö-ségnek a város életében betöltött szerepét emelte ki, utalt a múlt borzalmait és a jelenkor kihívásait közötti összefüggésekre. Frölich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga főrabijára arra kereste a választ, miként taszíthatta ki sorából a többségi társada-

Keszegh Béla polgármester (Martin Korčok felvételei)

lom a zsidókat, miként hagyta a zsidó közösség, hogy ezt tegyék vele. A Duna Menti Múzeum tárlatáról a ravatalozóba került nagyméretű, a Vészkorszak áldozatainak nevét tartalmazó tabló előtt felhangzó gyásza és kaddis jelezte az idei megemlékezés első részének végét.

Délben a zsinagógában hangzott fel ismét a kaddis, majd gyertyát gyújtottunk az áldozatok emlékművénél. A Wallenstein Zoltán teremben sokáig beszélgettek egymással a távolból és közelről érkezettek a finom, kóser falatok mellett.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik az idei Mártírnapi előkészítésében, lebonyolításában és az utómunkálatokban közreműködtek. Találkozzunk 2023-ban is! ◀

PA

Szezonzáró Ajvé, hétfő!-k

Május 23-án dr. Shemesh Assaffal, a budapesti Szeretetkórház főigazgatójával beszélgettünk a megújuló gyógyítóintézmény múltjáról, jelenéről és jövőjéről. Hallhattunk a szakember izraeli gyökereiről, a különböző zsidó rendezvényeken, kórházakban végzett munkájáról. Összegeztük a koronavírus járvány eddigi ismereteit, beszéltünk a napjainkban megtehető óvintézkedésekről. Tájékoztatást kaptunk a

jelenleg is zajló felújításokról, az elérhető kezelésekről.

Június 13-án a 44. virtuális összejövetelünk keretében Deák Andrea, a MAZSIHISZ kommunikációs munkatársa volt a vendégünk. A közelgő Múzeumok éjszakájáról és a szeptember 4-én kezdődő Zsidó Kulturális Fesztivál programjait ismerhettük meg. Szóba kerültek a határon túl szervezett zsidó kirándulások, fesztiválok. Megismer-tük a szakember személyes motivációit is.

PA

Töredékek és apró csodák Emlékbeszéd a zsidóság deportálásának 78. évfordulóján

Megint eljött az évnek ez a júniusi vasárnapja, ismét útnak indulunk a temető felé. A nagyszüleink által kitaposott úton járunk. Összejövünk, hogy emlékezzünk és emlékeztessünk: szüleikre, nagyszüleikre, gyermekeikre, testvéreikre, azokra, akik után nem maradt senki, aki felidézné arcukat, mondataikat, tetteiket. Amikor a koncentrációs táborokból, a munkaszolgálat poklából hazatértünk, újraindították a Komáromi Zsidó Hitközség működését 1945-ben, és elhatározták, hogy minden év júniusában együtt gyűjtanak mécsest azoknak a vérzivataros koranyári napoknak az évfordulóján, melyek örökre megváltoztatták a közösség életét. Talán nem gondolták, hogy még 78 év múlva is itt állunk majd. Együtt idézzük fel a marhavagonokba zárt és elhurcolt családokat, a Dunába lőtt nők és férfiak alakját, zsidók és nem zsidók, itt az Aranyember utcájában és a zsinagógában.

Tisztelt Emlékezők, Hölgyeim és Uraim! Tavaly nyáron, a koronavírus járvány miatt később tartott Mártírnapon az el nem mesélt történetekről, a meg nem hallgatott életutakról, az írásban, mozgóképen meg nem örökített komáromi visszaemlékezésekről beszéltem. 2021 második felében, 2022 elején hihetetlen dolgoknak lehettünk tanúi itt a városban. Számos olyan lépés történt közösségünk múltjának megőrzése, a töredékek, apró mozaikdarabok összegyűjtése, összeillesztése terén, melyre a beszéd elhangzásakor talán nem is gondoltam, gondoltunk.

Együtt imádkozni péntek este a budapesti Lauder Javne Iskola diákjaival Dél-Komáromban, közösen múltat kutatni az északi és a magyarországi oldalon, Számadó Emese előadását hallgatni a Klapka György Múzeumban az eltűnt szőnyi, helyi közösségről, majd közösen, ének-szóval búcsúztatni a szombatot a havdala szertartáson, egy olyan településen, ahol az ősi imák több mint fél évszázada nem hangoztak fel, felemelő érzés.

A belvárosban barangolva végignézni a Komáromi Zsidó Hitközség 230 éves történetét bemutató szabadtéri tablótak Komárom város jóvoltából, leírhatatlan emocionális pillanatokat jelentett. Látni, hogy kicsik és nagyok fürkészik a régmúlt és a közeli történesek képi, szöveges lenyomatait, azt mutatja, hogy az 1944-ben történt-

tek ugyan megtörték a közösség virágzását, fejlődését, de nem söpörték el örökre.

Hasonló élményeket élhettünk át a Galo Vilmos történész és munkatársai által összeállított kiállítás információs paneli és tárlói között járva a Duna Menti Múzeumban. Eddig még sosem látott tárgyi emlékek, az újabb kutatások eredményei idézték a dícső múltat, a legsötétebb napokat és a háború utáni, napjainkig tartó küzdelmet a fennmaradásért, hagyományaink megőrzéséért.

Kézbe venni Bajcsi Ildikó történész, a budapesti Clio Intézet kiadásában megjelent legújabb tanulmánykötetét az 1938-tól 1944-ig tartó időszakról, szintén nem magától értetődő dolog. Dicséretes, amikor fiatal szakemberek kezdik feltárni a múlt kevésbé átbeszélt, részleteiben nem ismert fejezeteit. A kötetet a világhálón böngészve olyan személyes történetek, a zsidóságot kollektívan sújtó, megalázó tettek kerülnek napvilágra, melyek az örök feledés homályába merültek volna, ha nincs, aki előássa ezeket a mozzanatokat az irat- és könyvtárak mélyéről. Kiemelendő, hogy a városunk mellett, a környékbeli falvak, községek zsidó múltjával kapcsolatban is számos – eddig ismeretlen – információval találkozhat az olvasó.

Beszélnünk kell a környékbeli temető felújításokról, gondoljunk csak a lakszakállasi példára, H. Nagy Tamás helytörténész kezdeményezésére.

Tavasszal, a Komáromi Napok keretében egy tanulmányi versenyen ülni, ahol a két Komárom diákjai mérik össze tudásukat a közösségünkkel kapcsolatban, szintén a csodák kategóriájába tartozik. Köszönet ezért is a Duna Menti Múzeumnak, Galo Vilmos főszervezőnek. A versenynap mellett talán még meghatóbb volt látni a felkészülés során a Menházat felkereső diákcsoportokat, a zsidó kultúra iránt érdeklődő fiatalokkal töltött idő erőt ad mindannyiunknak. Csak ámultunk, amikor, szintén a Komáromi Napok alatt, közel százan jöttek el a Menházba a Nyitott kapuk programra. Fíatalok, kisgyermekes családok, középkorúak és nyugdíjasok érdeklődtek az épület, a benne élők, imádkozók mindennapjai iránt. Szlovákul, magyarul meséltünk a hitközségről, a Vészkorszakról, a háború utáni évekről, a jelenlegi helyzetről.

Szót kell ejtenünk a zsidó közösségen belülről érkező vendégekről is: az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem hallgatóiról, a gyökereiket kereső második és harmadik generáció tagjairól Izraeltől Kanadáig, akik egy-egy történettel, családi fényképpel hozzájárultak a múlt minél teljesebb megőrzéséhez.

Itt vagyunk hát és emlékezzünk, s bár a népszámlálási adatok nem töltenek el bennünket túlzott optimizmussal a jövő tekintetében, az együtt megélt közösségi percek, órák ereje tovább segít bennünket a hétköznapiakban. A maszkban, egymástól távolságot tartva megtartott Nagyünnepek során a zsinagógában magasba szálló imák, a kétheti virtuális Ajvé, hétfőnk! negyvenhárom találkozási pont, az ötven fős széder este mutatja, az ősöktől tanultak, az odahaza átadott értékek megőrződtek a második világháború pusztító tervei ellenére.

Az elmúlt időszakban is búcsúznunk kellett olyanoktól, akik helyben vagy a távolba szakadva, velünk voltak, tettek a zsidó hit és élet továbbvitelért: búcsúztunk az érsekújvári Szilágyi Máriától; Ivan Reitman világhírű filmrendezőtől, producortól, akinek tervezett komáromi látogatása sajnos már nem valósulhat meg; Morović Lajostól, a Kehila haver-díjjal kitüntetett Dunatáj főszerkesztőjétől, aki hosszú évtizedeken át mutatta be közösségünk kiemelkedő eseményeit újságja hasábjain; a nálunk történtek iránt mindig érdeklődő, debreceni Halmos Sándortól.

Emlékezzünk hát itt a temetőben, fejet hajtunk az áldozatok előtt – akiknek névsora a Duna Menti Múzeum tárlatának köszönhetően már itt a ravatalozóban is olvasható –, köszönetet mondunk mindazoknak, akik a háború, a megpróbáltatások után újraindították, építették közösségünket, lehetővé téve, hogy 78 év múltán is itt álljunk, együtt legyünk, örüljünk a közösen megélt napoknak. A Peredről származó, ma Amerikában élő Goldstein Sanyi, újságunk, a Hitközségi Híradó 312. számában megjelenő versének részletével zárom gondolataimat:

„Ünnep a lélek megnyugvása,
Ünnep a család boldogsága,
Ünnep a szeretet és a remény.” ◀

Paszternák András

Kiállítás Győrben Interjú Székely Zoltán múzeumigazgatóval

A győri múzeum a vidéki Magyarország egyik legrégebbi intézménye, amelynek alapító-névadója, Rómer Flóris győri bencés szerzetes 1857-ben hirdette meg a helyi napilapban a történelmi emlékek gyűjtésével kapcsolatos programját. Erőfeszítéseit siker koronázta és 1859. május 6-án az építészeti emlékek kutatására és fenntartására ügyelő Császári-Királyi Középponti Bizottmány rendelkezése a múzeumot hivatalosan is megalapította.

Az azóta eltelt 163 év alatt egy páratlanul gazdag és sokrétű gyűjtemény jött létre. A múzeum őrzi a magyar történelemben fontos szerepet játszó Győr városának és az egykori Győr vármegyének történeti-néprajzi emlékeit illetve régészeti leleteit. Emellett remekművek sorával, ékes festészeti kollekcióval is rendelkezik, amely áttekintést ad a klasszikus modern magyar művészet szinte egészéről. Napjainkban nyolc kiállítóhelyen várjuk a látogatókat.

A napokban nyílt meg a Nincs férfi nélkül című tárlatuk, amely a zsidó hagyomány szerinti esküvőt mutatja be. Milyen jött létre a kiállítás?

A Nincs férfi nő nélkül – A zsidó hagyomány szerinti esküvő c. időszak kiállítás Villányi Tiborral, a Győri Zsidó Hitközség elnökével való együttműködés keretében jött létre. A Rómer Múzeum, mint történeti múzeum fontos feladatának tartja a Győr polgárságát egykor és ma alkotó különböző etnikai-nyelvi-vallási közösségek történetének, kultúrájának és hagyományainak bemutatását. Győrről a középkortól kezdve jelentős zsidó közösség élt, amelynek fontosságát és szerepét a város törté-

netében jól reprezentálja a nagyszabású zsinagóga, amelynek kupolája a templomtornyok mellett meghatározó eleme a város mai sziluettjének. Ezért is fogattuk örömmel Villányi elnök úr megkeresését, hogy a múzeumban mutassuk be ezt a kiállítást (melyet Frölich Erika állított össze), amely egy mindenki számára ismerős keretben, az esküvőn keresztül enged bepillantást az ősi zsidó tradíciókba.

Napjainkban miért érdekes ez a téma a múzeum látogatói számára?

A kiállítás hozzásegíti az egymás mellett élő közösségeket a másik jobb megismeréséhez, a közös, összekötő pontok megtalálásához. Emellett a házasság intézményéről, a férfi-nő kapcsolatáról, a családról és ezek jövőjéről napjainkban folyamatos a társadalmi diskurzus. A kiállítás tehát egy aktuális témára reagál.

Hogyan telt a megnyitó június 23-án?

A megnyitó nagyszámú érdeklődő jelenlétében zajlott. Totha Péter Joel főrabbi megnyitóbeszéde révén szinte meglepő módon a hagyományos zsidó esküvő, annál is inkább, mivel Fekete László főkantor

Ferenczi Eszter orgonaművész kíséretében megidézte a szertartás énekeit. A megnyitó részeként a látogatók a szó szoros értelmében belekóstolhattak a lakodalomba is, hisz a szervezők hagyományos kaláccsal és flódnival kedveskedtek a vendégeknek.

Meddig és mikor kereshetik fel az érdeklődők a tárlatot?

A kiállítás megtekinthető 2022. július 31-ig, nyitvatartási időben: kedd-vasárnap, 10-18 óra. Helyszín: Esterházy-palota | 9021 Győr, Király utca 17. – további információ: <http://romer.hu/>. ◀

PA-PT

Lénárt G. József: Talmudiskola Galántán – 2. rész Hrbáček Magdaléna (OR-ZSE) diákjainak írásai

Buxbaum Józsuén kívül más tanárokat is ismerünk, de inkább csak a nevüket tudjuk. Buxbaum Józsuével egyidejűleg tanított a jesivában Vadász, Lengyel és Varga nevű oktató is (Hrbáček-Noszek, 36. o.).

A Rabbiiskolát 1941 purimja környékén zárták be. A magyar hatóság az ünnep előtt értesítette az intézményt a felszámolásról. A hivatalos indoklás szerint túl közel van a szlovák határ és a határ túloldalán német csapatok állomásoznak, akiket zavar a fekete ruhás, pajeszos zsidók látványa. Ekkor már csak egy hét volt hátra a félévből. Buxbaum Jozsué kérvényezte a főszolgabi-

rónál, hogy annyi időt kaphassanak, hogy befejezik a félévet. A főszolgabíró saját felelősségére 2 napot engedélyezett. A két nap letelte után saját maga ment el a jesivába, hogy a böcherek kijelentőlapjait ellenőrizze. Buxbaum rabbi megáldotta a tanítványait és hazabocsájtotta őket. Mindannyian sirtak (Domán, 316–317. o.).

1944 tavaszán Buxbaum rabbi és a galántai zsidóság maradékát Auschwitzba hurcolták. Sem a rabbi, sem a családtagjai nem tértek vissza. A túlélők már nem indították újra a jesivát, az a világ megszűnt. Hamarosan az épületet is lebontották.

Összegzés: A galántai jesiva 100 éves működése során jellegzetes pályát járt be: periférián lévő, helyi szinten jelentős iskolából Európa szerte neves intézménnyé vált. A növekedéshez három dolog segítette hozzá: a zsidóság nagyvárosokból kisebb településekre való beáramlása, gazdasági konjunktúra miatt felértékelődő település és kitérő vezetés. A Holokauszt előestéjén az iskola első-második helyen volt a jesivák között diákok számában Magyarországon! A Holokauszt vetett véget a fejlődésnek.

Folytatás a 9. oldalon

Zsidó élet Kiskunhalason

Beszélgetés Ritter Nándornéval, a hitközség új elnökével

Ritter Nándorné, Babi vagyok a Kiskunhalasi Zsidó Hitközség tagja. Végzettségem szerint vallásanár, 2001-ben végeztem az OR-ZSE judaisztika tanárképző szakán. Férjemmel a főiskola utolsó évében kötöttünk házasságot. Két gyermekünk van, Rafael Ádám és Rebeka Aviva. Rafi most érettségizik, katonai pályára készül. Rebi a középiskola első osztályát fejezte be, kisgyermekgondozó szeretne lenni.

Nemrégiben választották a Kiskunhalasi Zsidó Hitközség elnökének, gratulálunk! Mit jelent az Ön számára ez a felkérés?

Számomra ez a felkérés nagyon sokat jelent! Legfőképpen megtiszteltetést, bizalmat, melyet a közösségemtől kaptam. Igyekezni fogok a bizalmat megszolgálni. A Pirké Ávotban, az Atyák bölcs tanításai-ban találjuk a következő mondatot: „Tudd, hogy honnan jössz, merre tartasz, és ki előtt kell majd számot adnod!” Ezt, a számomra oly kedves és gyakran idézett mondat, ebben a helyzetben, a következőt jelenti nekem: a közösség egyik tagja vagyok, jelen pillanatban a vezetői teendőikkel megbízottként a közösségemért és annak érdekében dolgozom, és ők azok, akiknek számot kell adnom mindenről.

A közelmúltban elhunyt Raáb András nyomdokaiba lép, aki 1998-tól 2022-ig vezette a közösséget. Mit visznek tovább az örökségéből?

Büszkén mondhatom, hogy nem csak Raáb András elnök úr örökségét visszük tovább, hanem nagy tudású és jámbor eleink szellemi és kulturális örökségéért is felelősséggel tartozunk. Mindenképpen szükség tovább a táborunkat és a fesztivál is biztosan még sokáig megrendezésre kerül majd. Elnök úr nyitottsága és barátságossága mély nyomokat hagyott mindenben,

aki látogatást tett nálunk. Törekedni fogok, fogunk arra, hogy legalább ennyire nyitottak maradjunk.

Néhány évvel ezelőtt, a Kiskunhalasi Zsidó Táborról már írtunk lapunk hasábjain. Kérjük, mutassa be ezt a rendhagyó, a vidéki zsidóság legfiatalabbjai számára oly fontos kezdeményezést! Miként sikerült a koronavírus járvány előző hullámai után újraindítani az ifjúsági tábort? Miről tanulnak majd a fiatalok idén?

Ebben az évben immár 13. alkalommal kerül megrendezésre a táborunk. Egy hét, vidámság, móka és kacagás mellett, tanulás, ima és főleg a közösségi érzés és a zsidó identitás erősítése a cél. Van olyan viszatérő táborozó gyermekünk, aki csak itt tud zsidó közösségben lenni, zsinagógában imádkozni és zsidó fiatalokkal együtt lenni. Természetesen olyan gyermekeink is vannak, akik zsidó iskolába járnak és megvan a saját zsinagógai közösségük, számukra az itt kialakult légkör és a barátok a fontosak. A járvány után nagyon könnyű volt újraindítani a tábort! Igaz, tavaly „csak” négy napra tudtunk táborozókat fogadni, de az volt a fontos, hogy újra együtt tudtunk lenni! Idén a tábor témája a szimbólumok lesznek. E téma köré építünk minden foglalkozást, kézműves és sport programot.

A Kiskunhalasi Zsidó Fesztivál meghatározó rendezvénye a helyi közösségnek. Melyek voltak az elmúlt évek legemlékeztesebb pillanatai? Milyen tervvel készülnek a következő kulturális találkozóra?

Minden fesztiválunk állandó és a legnagyobb létszámot vonzó programeleme a Keresztény-Zsidó Párbeszéd. A társegyházak képviselőivel különböző témákat járunk körbe, összehasonlítunk vagy éppen ütköztetünk álláspontokat, véleményeket. Minden évben meghívunk népszerű előadókat, művészeket. Vendégeink között köszöntöttünk álláspontokat, véleményeket. Minden évben meghívunk népszerű előadókat, művészeket. Vendégeink között köszöntöttünk álláspontokat, véleményeket. Minden évben meghívunk népszerű előadókat, művészeket. Vendégeink között köszöntöttünk álláspontokat, véleményeket.

Évtizedek óta a zsidó oktatás területén dolgozva, miként látja a kiskunhalasi, vidéki zsidó közösségek jelenét és jövőjét?

Jelen esetben a kiskunhalasi közösségről tudok leginkább nyilatkozni. Én nem azt mondom, hogy kevesen vagyunk, én azt mondom, hogy pontosan annyian vagyunk, hogy a ránk bízott feladatot elvégezzük. Ez pedig nem más, mint a tanítás, a hagyományok átadása, a zsidóságunk megismerése és megismertetése, az épített örökségünk állagának megóvása és felújítása. Tanítani a gyermekeinknek a jiddiskájt, hiszen ők a jövőnk, a zsidóságunk jövője és egyben a biztosítéka is. ◀

PA-PT

Zsidó gyerek a Duna-partról

Szemelvények Herzog Itzhak kéziratából – 15. rész

A kritikus időszak: 1944. március – 1945. január

Március 19-e emlékeztető dátum a magyar zsidóság és a családom részére. Pár nappal azután, hogy a németek bejöttek, befejeződött a tanév, tanítóink könnyes szemmel búcsúztak tőlünk, kívánták, hogy a Teremtő segítségével élve vészeljük át ezt a borzasztó helyzetet. Bevezették a sárga csillag viselését, ez engem nagyon felháborított:

– „Anyu, én nem vagyok hajlandó ezt a sárga csillagot hordani, ha meglátnak a srácok, biztosan gúnyolni fognak, esetleg meg is vernek!”

– „Lajcsikám, ezt muszáj viselni, ez a rendelet! Ha megfog egy rendőr vagy detektív, és megkérdezi, hogy zsidó vagy-e, következ-ményei lesznek, ha nem viseled a csillagot.”

– „Anyu, én mondhatom neki, hogy nem vagyok zsidó, hiszen nem is nézek ki annak!”

– „A rendőr bevihet egy kapu alá, és meggyőződhet arról, hogy zsidó vagy.” – vágta rá anyám.

– „Igazad van, erre nem is gondoltam, hát akkor varrd rá a sárga csillagot a kabátomra!”

Egy alkalommal Münz Pista barátommal sétáltam a Klauzál téren, amikor pár srác közeledett felénk és elkezdtek csúfolni bennünket: „Büdös zsidók, majd Szálasi elintéztitek és az összes piszkos zsidót! – kiáltottak felénk, de sikerült meglógnunk a pofonok elől. Pistának elege volt ebből a helyzetből, arra biztatott, hogy tépjük le a csillagot, nincsen mit veszíteniünk. Nem akartam anyám intó szavaira emlékezni ebben a pillanatban. Egy kapu alatt letéptük, felszabadult érzéssel mentünk tovább. Odahaza anyám felelősségre vont a meggondolatlan cselekedetem miatt. Elmeséltem a történeteket, anyám megértően megcsókolt, könnyeivel küszködött. „Vigyáznunk kell magunkra, bízunkunk kell az Istenben, hogy megsegít minket és apádat is. Tegnap beszéltem Feri bácsival telefonon, egyelőre minden endben van.” – mondta anyám.

Másnap csengettek, az ajtónál állt egy detektív: „Maga Kohn Ferenc felesége?” – kérdezte. „Tudja, hogy neki már régen be kellett volna rukkolni munkaszolgálatra! Itthon van a férje?” „Jelenleg nincs itthon, lehet, elment nyersanyagot beszerezni!” – válaszolta anyám határozottan. Szóba került még a műhely is, hogy ott is

keresik majd. A hatósági ember meghagyta nekünk, ha hazatér azonnal vonuljon be a megadott címre. Anyám lerohant a telefonfülkéhez, hogy figyelmeztesse Sándort a veszélyre. Pár nap múlva Feri bácsi hazalopakodott, és elmesélte, hogy amint anyám telefonált, Sándor azonnal jelzett neki, hogy rejtőzzön el. Amint ez megtörtént, megérkezett a detektív, körülnézett, Feri bácsi hallotta a lépteit, de nem akadt rá a nyomozó. Hallotta, amennyiben nem jelentkezik és elfogják, az első transzporttal az orosz frontra küldik majd, ahonnan nem lesz esélye hazakerülni.

Áprilistól már Budapestet is bombázták a szövetségesek, a rádióban hallottuk a figyelmeztetéseket: „Légórtalom vigyázz!” megfogadtak a szirénák, lehetett hallani a közeledő gépek zaját. A házban nem volt óvóhely, gyorsan lementünk a pincébe, mielőtt leállt a lift. Még a vakolat is ránk hullott, amikor a közelben becsapódtak a sülvöltő bombák. A félelem mellett, reménnyel töltött el bennünket a front közeledése. A legfélelmetesebbek az éjszakai bombázások voltak, az ablakokat teljesen el kellett sötétíteni. Mécsessel a kézben vonultunk a pincébe. Az egész város sötétségbe borult, fényszórók pásztázták az eget, légelhárító ágyuk törték meg a csendet. A fényszórók néha „elkapták” a gépeket, melyek úgy néztek ki, mint az ezüst színű lepkék, a találat után égő üstökösökké változtak. Alig vártuk, hogy megszólaljon a sziréna, a veszély elmúltát jelezve.

Feri bácsi néha hazalátogatott, mindig arról beszélgettünk, hogy sikerül-e életben maradnunk. Kormány készségesen együtt-

működött a németekkel, elkezdődtek a deportálások a mezővárosokból és a falvakból. Ekkor még nagyon kevesen hitték, hogy a zsidókat elpusztítani viszik. A közhiedelem szerint munkatáborokba viszik az embereket kényszermunkára a német hadiipar számára. Feri bácsi tudomására jutott lengyel menekültektől, hogy a hazájuk hárommillió zsidó lakosából már alig maradtak életben, a többi zsidóra is a gázkamrák várnak. A budapesti zsidók többsége nem hitte ezt el. A deportáltak egy részét megnyugtató levelek írására kényszerítették a németek, mi is kaptunk ilyeneket kürti, zselízi és csúzi rokonainktól. Feri bácsi féltett bennünket, azt javasolta, ne maradjunk a lakásban, mert minket is elvihetnek a vidéki zsidókhoz hasonlóan. Szerzett anyámnak egy személyazonossági igazolványt özv. Herczeg Miklósné nevére, egy kispesti jóindulatú ismerős, Bujtor bácsi üres házat nézte ki nekünk. Május utolsó napjainak egyikén, korán reggel elhagytuk a lakást, a legszükségesebb dolgokat egy kofferba csomagoltuk. Bujtor bácsi várt bennünket, vett nekünk élelmet is. Egyszer anyám elment bevásárolni, közben egy borzasztó erős légítámadás volt. Nagyon féltem, sírva vártam vissza őt. Éjszákákra, hogy nagyobb biztonságban érezzük magunkat, a budai barlangokban aludtunk, végül ott is maradtunk. Örültünk a partraszállás hírének, anyám mondta is: „No, ezt meg kell ünnepelnünk, gyere elmegyünk egy cukrászdába és eszünk egy gesztenyepürét színhabbal!” ◀

(A részletet a szerző engedélyével közöljük.)

117. fejezet:
Visszatérés

(2013. március 15.)

Kezdünk hát egy új fejezetet a blog alapján írandó könyvben. A „szünet” után jöjjenek ismét a szentföldi gondolatok.

A tizenegy napos, Budapest – Gödöllő – Budapest – Komárom – Budapest – München – Szófia – München – Budapest útvonal sikeres megtétele után, hétfő délután azon kaptam magam, újra a Wizzair chek-in pultjánál állok sorban. Ezúttal minden zökkenőmentesen ment, persze az elengedhetetlen ismerősök most sem hiányoztak a tel-avivi madárról. A határon ismét rácsodálkoztak, miért van egyszerre diák- és munkavállalási vízumom is. Végül mégiscsak kitárult – szó szerint – előttem Izrael elektronikus kapuja a Ben Gurion Repülőtéren.

Repülőút, újrakezdes, újabb lendület, tervek, elvégzendő feladatok... ja és a remény, hogy „talán majd most megtalálom, azt az Erecet, amelyet 2011 júniusa óta keresek, de eddig még nem leltem meg.” Itt jut eszembe a szófiai korcsoportvezető-képzésen volt egy foglalkozás, ahol a diaszpóra és Izrael kapcsolatát elemeztük. Nehezen álltam meg, hogy ne mosolyodjak el egy-egy pátoszos gondolat hallatán, a tarsolyomba gyűjtött élmények birtokában.

A taxis – hallva magyar mondataimat az itteni „pót-szüleim-mel” folytatott telefonálás során –, megosztotta velem gyerekkori élményeit, amelyeket egy dél-izraeli magyar moshavban, Nir Israelben szerzett 4–5 évesen. Csak úgy sorolta, a hirtelen előtörő szavakat, mondatokat: „Gyere ide!..., asztal, fog,... köszönöm”.

A hétből hátramaradt három munkanap hamar elrepült. S bár hatalmas lelkesedéssel sétáltam le kedd reggel az egyetemig,

Folytatjuk.

Örökítsük meg! – Ne csak a múltat, a jövőt is!

A Komáromi Zsidó Hitközség és a Zsblog.hu fotópályázatot hirdet! Megnyitlak az országhatárok, szabadon járhatunk - kelhetünk és a maszkot is eldobtuk! Minden lehetőség adott, hogy indulj pályázatunkon!

Három kategóriában lehet pályázni:

1. Zsidó közösség
2. Zsidó szimbólumok
3. Zsidó(s) ételek

Minden kategóriába 1 fő 1 képet küldhet! Minden kategória első három helyezettje ajándékutalványt kap! A fotókat az alábbi címre várjuk: info@zsblog.hu Beküldési határidő: 2022. szeptember 1. (hétfő) éjfél. Tárgy: „Örökítsük meg! fotópályázat, (x.) kategória”

A beküldött fotók alkotói nyilatkoznak arról, hogy a képek saját szellemi termékük,

gyorsan be kellett látnom, a tudomány útjai még mindig rögzösek.

Az ország pészachi lázban ég, hamarosan beköszönt a kovásztalan kenyér ünnepe. A boltok polcairól lekerül minden kovászos, különböző gyártók maceszai versengenek a vevők kegyeiért, van már ünnepi szalvéta és minden egyéb kiegészítő. A hétköznapi termékeken kis felirat vagy matrica jelzi, ha az ünnepen fogyaszthatók.

Az élet úgy hozta, hogy egy fontos és örömteli megbeszélésre Jeruzsálemba kellett felugranom ma reggel. 40 percet vártam a 427-esre, hogy végre kihasználjam a szomszéd utca nyújtotta közvetlen járatot a fővárosba. Régóta tervezgettem a “nagy busztesztet”, sajna most sem jött össze. Maradt hát a 61-es az egyetemig. További 20 perc aszalódás a tűző napon a négyes út mellett, azaz pár perc után átmásztam a beton buszmegálló árnyékos oldalára, elkerülendő egy tavaszi napszúrást a 30–34 °C-os kánikulában.

Legnagyobb megdöbbenésemre, üres volt a járat, amelyre egyedül szálltam fel a megállóban. „Ne, má... itt egy közvetlen busz Jeruzsálemba, s rajtam kívül senki nem akar egész Bnei Brakból és Ramat Ganból felutazni a Szent városba???” Mire elértük Jeruzsálemet, már négyen ültünk a tömegközlekedési eszközön.

A táj elsuhan melletttem, gondolatban az otthoni havas helyzeten töprengtem, s azon bosszankodtam, miért nincs még mindig netes izraeli mobilom vagy miért nem egy EGGED internetes busz szolgálja ki a VEOLIA társaság helyett a 400-as vonalat.

A hírfüggőség egészen a város első házaiig mardosott, azután a sokat emlegetett kanyar után megpróbáltam kikapcsolni a külvilágot, nem törődni hóval, hőséggel. Jeruzsálem készülődik, a bejáratnál sorakozó amerikai zászlók jelzik, hamarosan fontos vendég érkezik a településre Obama elnök személyében.

Buszpályaudvar, villamosozás, megbeszélés, a Mahane Yehuda pénteki piaci forgataga, alig 90 perc, s már újra a buszon ültem. Elhagytam Jeruzsálemet, mintha csak Tel-Avivba ugrottam volna be. Nehéz ezeket a „jump”-okat feldolgozni, még így sokadszorra is. “Jövőre Jeruzsálemben??”, dehogyis, ha akarom, minden nap!

Visszaérve végigolvastam a hírportálokat, updateltem magam a hóhelyzetből, elszőnyedtem gimis osztálytársamnak, az M1-es autópálya fogságából posztolt bejegyzéseitől, képeitől. Aggódva hallgattam a Komárom környéki híreket. Délután befutott a Belügyminisztérium üzenete a magyar mobilomra: „Akkor most milyen autóból, hova üljek át...” – élcelődtem magamban a szomorú helyzeten. Nekifutottam hát még egyszer – sokadszorra – a kinti posztdoki létnek... ◀

melyeket a pályázat kiírójának rendelkezésére bocsátanak mindenféle anyagi követelés nélkül, hozzájárulnak azok kiállításán való bemutatásához, nyomtatott vagy elektronikus közlésükhöz. Valamint tudomásul veszik, hogy a fényképeket a kiíró promóciós tevékenységei során is felhasználhatja. A fotó vízjelet ne tartalmazzon!

Korábban készült képeidet is várjuk! ◀

Gyümölcsök a szerző kertjéből

A savanyú és a sós is kedveltek, nem feledkezhetünk meg a Földközi-tenger partjai mentén nagyon kedvelt csípős ízű ételekről sem. Nem tudom, hogy melyik kategóriához tartoznak az erősen fűszerezett ételek, de ezek se az umami ízek.

Az umami, az ötödik íz. Ez nehezen fogható fel még akkor is, mikor tudjuk, hogy minden egyes embernek megvannak a szájában azok a receptorok, amelyek üzenetet küldenek az agynak, hogy az a bizonyos íz, az umami. A kutatók szerint ezek a receptorok a legtöbbünkönél módosultak az idők folyamán, kevésbé érzékenyek, így

mikor umami íz kerül a szájba, az agy hibás szignált kap. Az umamit az agyunk, az egyik ismert főíznek értékeli, így tovább hibázunk addig, míg meg nem tanítjuk a receptorokat, hogy van egy ötödik íz is.

Az umami japánul azt jelenti, hogy finom íz vagy kellemes íz. Egy japán kémikus fedezte fel az umamit, amikor nehezére esett meghatározni egy gombát tartalmazó étel ízét. Kísérletek és kóstolások után rájött a nagy felfedezésre, van egy ötödik íz, amelyet főleg a paradicsomban, halételekben, gombákban és egyes sajtokban lehet érezni. Nem egyszerű fel-

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Umami, a titokzatos íz

Az itteni televízióban nagyon kedveltek a főzős-sütős programok, helyi és külföldi szakácsok bemutatják a tehetségüket. Az étteremkritikusok keresik az újdonságokat, ezekben a műsorokban hallatszik nem egyszer a titokzatos új szó, umami. Nincs nagyobb öröme a szakácsnak, mint amikor a kritikus megdicséri, hogy az elé tett ételnek umami íze van. Megszoktuk, hogy négy alapíz van: édes, savanyú, sós és keserű. Gyerekkorunk óta ezek a főízek kísérik minket, felépítik minden egyes embernek a saját preferenciáját. Tudjuk, hogy a legkedveltebb az édes íz, nagyon kevesen szeretik a keserűt, az étcsokoládét leszámítva.

ismerni, semmi baj nem történik, ha tévedünk. Azokban az éttermekben, ahol a séf a Michelin-csillagra pályázik, sokat dolgoznak azon, hogy az étlapon umami ízű ételek szerepeljenek.

Akik a japán vagy más távol-keleti ételeket szeretik, talán már találkoztak az umamival. Másoknak azt ajánlom, hogy ha meghívna minket a rokonokhoz, barátokhoz, és dicsérni akarjuk a háziasszonyt, mondjuk, hogy az egyik ételben umami ízt érzünk. A háziasszony trendinek gondolja magát, jutalomból kapunk még egy adagot a dicsért ételből.

A meleg nyári napokon kevesebb időt akarunk tölteni a konyhában, könnyű recepteket keresünk. Ilyen a következő nyári gyümölcsös torta, melyet lehet almával, sárgabarackkal, nektarinnal vagy szilvával készíteni.

Hozzávalók: 2 pohár liszt, 1 tasak sütőpor, 3 egész tojás, 3 alma meghámozva és apróra vágva, 1/2 pohár cukor, 1/2 pohár olaj, 1 kávéskanál vanília aroma, 1 citrom héja reszelve. Díszítésre szeletelt mandula.

Elkészítés: Összekeverjük a tojásokat a cukorral, olajjal és a vaníliával. Hozzáadagoljuk a lisztet a sütőporral, az almát meg a citromhéját. 20 cm átmérőjű kerek vagy kisebb hosszúkás tepsiben 50 percig, 170 fokos sütőbe sütjük. Sütés előtt díszítjük a mandulával. Jó étvágyat! ◀

Folytatás az 5. oldalról

A háború pusztítása annyira totális volt, hogy amíg más településeken¹⁰ a vallási oktatás újra tudott indulni, addig Galántán teljes egészében megszűnt. A megszűnés okai között megemlíthetjük a tanári kar és a diákok pusztulását, Galánta ismételtlen Csehszlovákiához való csatolását, illetve a vidéki orthodoxia, ahonnet a bócherek érkeztek, megsemmisülését.

Irodalom:

BARABÁS Györgyi: Magyarországi zsidó hitközségek, egyletek, társulatok alapszabályai (MTA Judaisztikai Kutatóközpont, Budapest, 2007.)

DOMÁN István: A talmudiskolák titkai (Ulpius-ház Könyvkiadó Bt. 2001.)

HRBÁCSEK-NOSZEK Magdaléna: Zsidó hagyományok Galántán és környékén (AB-ART, 2014.)

KOMORÓCZY Géza: A zsidók története Magyarországon (KALLIGRAM, Pozsony, 2012.)

MAGYAR ZSIDÓ LEXIKON (szerkesztette Újvári Péter, Zsidó Lexikon Kiadóvállalat, 1929.)

Elektronikus források:

[1] Jesiva – Wikipédia (wikipedia.org)

[2] A jesiva múltja és jelene Magyarországon – Zsido.com. ◀

¹⁰ „A II. világháború után még működött Jesiva például Szombathelyen, Egerben, Pakson vagy Nyíregyházán, ahol még ekkor is sok száz diák tanult. Az utolsó magyarországi Jesiva Soltvadkerten (Jakobovics rabbi vezetésével) 1956-ban zárt be. Ekkor ott még 50 diák tanult, akik tanáraikkal együtt disszidáltak.” [2]

Pokračovanie zo strany 6.

Ako by ste charakterizovali súčasnú situáciu obce?

Naša obec bola pred 2 svetovou vojnou veľkou komunitou, žilo tu cca 7000 obyvateľov a z toho vyše polovica bola židovského vierovyznania. Počas obdobia holokaustu deportovali z Dunajskej Stredy a okolia okolo 3500 nevinných bratov a sester a bohužiaľ sa z tohto veľkého počtu vrátilo necelých 300 preživších. Naša obec patrí v dnešnej dobe medzi malé obce a pýši sa 57 členmi. Dvaja členovia žijú vo Viedni, dvaja v Izraeli ostatní členovia sú z Dunajskej Stredy alebo z okolia. Medzi členmi sú 4 preživší, najstaršia preživšia je pani Pláňavská a má 96 rokov. Pýšime sa veľkým cintorínom, kde je cca 2500 hrobov. Na našom cintoríne je pochovaných niekoľko rabínov, aj veľmi známy rabín Jehuda ben Israel Aszád, ktorého hrob navštevuje pravidelne mnoho návštevníkov z celého sveta, aby sa pri ňom pomodlili. Bohužiaľ, nezachovala sa nám ani jedna z dvoch synagóg, obe boli zbúrané a nám neostali z nich ani pozostatky, okrem jedného z nosných pilierov a kamennej tabule desatora z priečelia veľkej synagógy. Oba máme vystavené v priestoroch našej modlitebne na Bacsákovej ulici. Okrem tejto modlitebne, ktorá bola mimochodom pred 2.svetovou vojnou židovskou školou, je tu aj kancelária ŽNO DS a krásna záhrada, kde sa konajú v dobrom počasí oslavy sviatkov.

Naša obec organizuje pravidelné spomienku na našich zosnulých – Jahrzeit, 4-krát do roka Mazkir, každý rok spomínáme na našich odvlečených a zavraždených počas holokaustu na askare, konajú sa oslavy veľkých a vysokých sviatkov, neustále rozširujeme počet uložených spomienkových kameňov-Stolpersteinov na pamiatku

odvlečených spoluobčanov mesta. Okrem náboženského života rozvíjame kultúrny život našej obce. Zriadili sme klubovňu pre našich členov, kde sa pravidelne môžu stretávať na spoločných posedeniach pri poobedňajšej káve alebo čaji.

Okrem toho sa snažíme zapojiť našich mladých členov a ich blízkych do základov židovstva, plánujeme organizovať častejšie spoločné voľné posedenia v našej peknej záhrade pri grile, a tak udržiavať bližší vzťah medzi členmi našej komunity, ktorý, bohužiaľ, kvôli dnešnému rýchlemu a rušnému svetu, trochu upadol.

Čo pre vás znamená vedenie miestnej obce?

Ako som spomínal, je to pre mňa veľká pocta a zároveň výzva byť v tejto pozícii. Snažím sa o čo najlepší chod obce a, samozrejme, o čo najlepšie riešenie náboženských, kultúrnych, ako aj ekonomických otázok. Vo funkcii predsedu som ešte začiatovník a zo dňa na deň sa učim a zaúčam do tejto funkcie. V tomto mi pomáha pán MUDr. Tibor Feldmár, jeden z najhlavnejších pilierov našej obce a zároveň jej náboženského života, pravidelne som v kontakte s pánom Ing. Jurajom Sternom, najstarším členom vedenia obce, ktorý sa venuje chodu a starostlivosti o naše budovy a všetkého, čo sa týka našich nehnuteľností. Pravidelne konzultujem s mojou tetou Katarínou Fekete, ktorá je už dlhé roky členkou vedenia a má na starosti ekonomickú časť našej obce, s pani Elenkou Štastnou, ktorá má na starosti administratívnu a sociálnu časť a v neposlednom rade som každý deň v kontakte s mojím ocinom, ktorý sa stará o náš cintorín a cintoríny v našom okolí. Okrem toho, že som sa rozhodol riadiť našu obec, mám záujem splniť sen nášho bývalého člena obce, skvelého človeka, ktorý spravil veľmi veľa pre našu obec a tak pre celé židovstvo,

sen pána Ing. Tibora Kornfelda, a to zriadiť židovské múzeum v našom meste.

Ktoré sú vaše najdôležitejšie podujatia?

Medzi najhlavnejšie programy, ktoré organizuje naša obec, patria oslavy náboženských sviatkov, každoročná spomienka na našich odvlečených bratov a sestry – Askara, pravidelné prednášky na základných školách a stredných školách o holokauste a o židovstve a ako som spomínal, rozbiehame pestré programy pre našich členov obce v našej novej klubovni, aby sme vybudovali bližšie vzťahy medzi členmi. A v neposlednom rade je to splnenie sna nášho bývalého predsedu pána Tibora Kornfelda.

Čo si myslíte o budúcnosti židovskej komunity v Dunajskej Strede?

Vzhľadom na skutočnosť, že žijeme rušný a rýchly život, človeku v dnešnej dobe ostáva menej času venovať sa sebe a svojim blízkym, ostáva menej času venovať sa kultúre a viere našich predkov a ostáva menej času dodržiavať tradície, ktoré dodržiavali naši rodičia a starí rodičia. Moderný svet, veľa informácií veľmi zaťažuje ľudský mozog a ten reaguje tak, že to, čo nie je dôležité alebo často spomínané, zabudne. Ak budeme pravidelne spomínať, schádzať sa na spoločných akciách, upozorňovať našich členov na blížiac sa sviatky alebo spomienky na našich zosnulých, tak naša obec bude existovať naďalej. Ako najmladší predseda spomedzi 12-tich obcí na Slovensku sa snažím vybudovať mladý team v našej obci, ktorý bude tradovať zvyky, kultúru a vieru našich predkov. Nejde to zo dňa deň, ale verím, že svedomitou prácou sa mi to podarí. Zriadením židovského múzea v našom meste zvýšime možnosť zachovania spomienok na našich rodičov, prarodičov a všetkých tých, ktorý boli súčasťou tzv. „malého Jeruzalema“. ◀

PA

ŽNO Dunajská Streda – Jozef Schwartz, predseda

Volám sa Jozef Schwartz a mám 46 rokov. Vyštudoval som Vysokú školu poľnohospodársku a mám krásnu 14-ročnú dcéru Rebeku a 20-ročného syna, ktorý študuje na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave. Bývam 8 km od Dunajskej Stredy, v dedine Dunajský Klátov, pochádzam z Dunajskej Stredy, kde žijú moji rodičia, otec Jozef Schwartz a mama Magdaléna Schwartzová.

Obaja sú chvála Všemohúcemu zdraví a žijú spoločne pekný aktívny život, venovaný najmä vnúčatám. Celý život stáli po mojom boku a ak bolo treba, okamžite ponúkli pomoc a vychádzali mi v ústrety. Som im veľmi vďačný a zaviazaný, že sa splnil ich sen, aby som bol dobrým a zároveň šťastným človekom.

S mojím otcom som strávil celé svoje detstvo a ako malého chlapca ma pomaly zasnácoval do kultúry a viery našich predkov, vždy sa snažil, aby to bolo nenútené. Hravou a rozprávkovou formou mi rozprával krátke príbehy zo Starého zákona, rozprával o tom, ako prežíval svoje detstvo v Dunajskej Strede, rozprával príbeh života svojho otecka Mórica, ktorého som, bohužiaľ, nemal možnosť poznať, lebo zomrel ešte pred mojím narodením, ako aj životný príbeh mojej mamičky Žofie. Počúval som neuveriteľné príbehy, ktoré môj dedko musel prežiť v jednom z najkrutejších koncentračných táborov, v Osvienčime a príbehy o jeho živote po oslobodení a návrate do Dunajskej Stredy. Príbehy z tohto koncentračného tábora dopĺňala moja babička, ktorá bola deportovaná ako 24-ročná s mamou a blízkymi príbuznými. Babička mala v období holokaustu 6 súrodencov a mamičku, bohužiaľ iba ona a jej brat Árpi mali to šťastie

a prežili kruté časy holokaustu. Vždy som pozorne počúval tieto príbehy a ako mladý chlapec som vedel, že ich treba zachovať a zabezpečiť ich tradovanie, lebo čím viac rokov uplynie od tejto krutej doby, tým ľahšie sa bude zabúdať a keď sa budúca generácia nebude venovať tejto krutej realite, ľahko sa môže stať, že sa zabudne na minulosť! Otec ma od detstva učil aj to, že ak budeme spomínať, tak duše našich predkov a duše tých, ktorí zahynuli nevinne počas holokaustu, budú žiť naďalej v nás.

Pravidelné návštevy nášho cintorína, účasť na vysokých a iných sviatkoch pomaly hlbšie vnášali židovstvo do mojej krvi. Vzhľadom na skutočnosť, že som mal pocit a potrebu byť vždy nápomocný, ak išlo o chod našej obce, pomáhal som pri organizácii spoločných akcií alebo len to, aby som prispel k pravidelnému minjanu. Posledné 4 roky som bol vo vedení ŽNO DS, a tak som pomáhal uľahčovať prácu ostatným členom vedenia, ktorí sú z druhej generácie preživších. Po smrti bývalého predsedu ŽNO DS, pána Tibora Kornfelda, ma vedenie oslovilo, ako jediného mladého člena vedenia plného energie a nápadov, aby som prijal funkciu predsedu ŽNO DS, aby som sa stal aj štatutárom, zúčastňoval sa pravidelne na stretnutiach rady predsedov, rokoval s ÚZŽNO

a s vedením ostatných obcí a v neposlednom rade sa staral o chod našej obce. Nebolo to ľahké rozhodnutie prijať túto funkciu, najmä po pánovi Kornfeldovi, ktorý svoj celý život venoval židovstvu, bol skvelým predsedom našej obce, ale rozhodol som sa prijať túto výzvu, a tak prispieť k rozvoju a chodu našej obce.

Ktoré boli najvýznamnejšie míľky v histórii Židovskej náboženskej obce v Dunajskej Strede?

Naša obec zažila veľa historických míľnikov a medzi najhlavnejšie patrí čas, keď sa začiatkom roka 1700 v Dunajskej Strede usadil Wolff de Serdehel – prvý obyvateľ židovského pôvodu, ďalej vybudovanie našej veľkej synagógy (stavba začala v r.1812 a skončila v r.1869), pôsobenie slávneho rabína Jehudu ben Israela Aszáda (1852 – 1866), rozmach obchodnej činnosti židovstva, aktívne pôsobenie v mestskej politike alebo športe (DAC Dunajská Streda), ale aj nastolenie protižidovských zákonov, arizácia, deportácia, Auschwitz, vyhubenie nevinných životov, obnovenie života obce po roku 1945, vystahovanie sa preživších z nášho mesta do iných krajín, ťažší život občanov židovského pôvodu v období totality, likvidácia malej a veľkej synagógy, nežná revolúcia – uvoľnenie prísneho totalitného režimu, a po smrti Františka Kornfelda, keď sa novým predsedom obce stáva jeho syn Ing. Tibor Kornfeld – rozmach našej obce z kultúrneho a ekonomického hľadiska, odhalenie pamätníka s 2950 menami odvlečených počas holokaustu na našom židovskom cintoríne. Pevne verím, že mojím nástupom na pozíciu predsedu, bude naša obec v rozmachu pokračovať.

Pokračovanie na strane 7.

PhDr. Monika Adamická, PhD.: Anton Baláž a slovenské židovstvo – 4. časť

Fóbia zo špiny je druhou osvienčimskou traumou, ktorú zachytil Anton Baláž v postave Erny v románe *Krajina zabudnutia*. Erna prišla do Osvienčimu o niečo neskôr ako Miriam, netýkala sa jej preto vynútená, ponižujúca nahota pri príchode do tábora. Z tohto dôvodu netrpela v povojnovom období fóbiou z nahoty, ale kvôli zlým hygienickým pomerom v táboře neznesla dotyk s predmetmi, ktoré boli z jej pohľadu špinavé.

Ovplyvňovalo to jej každodenný život, obmedzovalo ju to pri banálnych veciach ako spanie pod dekou alebo pri cestovaní verejnou dopravou, pretože „keď vidím špinavý železničný vozeň, špinavé šaty, zavšivavené vojenské deky, zmocní sa ma taký hnus, že sa nedokážem ovládnuť“ (Baláž, 2014, s. 100). Táto fobia pramenila priamo z táborovej špiny, ktorú si počas internovania ani neuvedomovala, nevnímala ju, ale ten hnus sa dostal do jej podvedomia a ovplyvňoval jej ďalší život v období po vojne. Špina sa jej však už nespájala len s Osvienčimom. Hovorí o špine východu, ktorá súvisí s kultúrou, spôsobom života východných krajín (k tomuto zisteniu dospela po návšteve Tel Avivu): „Tam pochopila, že existuje niečo ako ‚špina Východu‘, že to nie je len čosi, čo súvisí s Osvienčimom, že to súvisí s krajinou, s kultúrou, s tým, že svet sa tak strašne zašpinil“ (ibid., s. 78). Špinu východu tu pritom možno chápať ako metaforu v dvoch rozdielnych významoch. Prvým významom je prirovnanie špiny východu k Sovietskejmu zväzu, resp. k východnému bloku. Autor sa nielen v tomto románe, ale vo viacerých svojich dielach vyjadruje negatívne na obdobie socializmu, niekedy ho dokonca zosmiešňuje (napr. v románe *Tábor padlých žien*). Túto alúziu na špinu sovietskeho zväzu dokazuje aj udalosť okolo postavy fotografa Jakuba z románu *Krajina zabudnutia*, ktorý bol donútený nafotiť štátnu zákazku spojenú s ponížením Žida-obchodníka: „Díva sa na tenký prúd vody. Aká je čistá, pomyslí si. Spomenie si na Ernín úžas, s akým si nechala tú vodu prúdiť pomedzi prsty. Spomenie si, čo povedala o zašpínenom krásnom svete. Uznal, že je to pravda. A teraz aj on pridá svoj diel do tejto špiny? Vydá jej napospas ďalšiu tvár, ďalšiu pohanenú židovskú tvár?“ (ibid., s. 205).

Uvedený citát zároveň naznačuje druhý význam metafory špiny východu, a tým je pretrvávajúci antisemitizmus v povojnovom Československu, resp. vo východnom bloku. Jednou z hlavných tém románu je

xenofóbia, pretrvávajúca negatívna stereotypizácia Židov ako nepriateľov jednotlivcov obávajúcich sa o svoje majetky arizované Židom počas vojny, ale aj ako nepriateľov nového štátneho zriadenia. Po tom, čo Jakub nafotil potupu židovského obchodníka, cíti sa špinavý, pričom jeho pocit špiny tu priamo súvisí so xenofóbiou voči Židom a lutuje, že sa niečoho takého zúčastnil: „Jakub si opláchnie vo vode len ruky, nechce ju zašpieniť svojou tvárou“ (ibid., s. 205).

Literatúra:

BALÁŽ, A. 2019a. Dva Slovenské osudy. Špitzer – Mach. Bratislava: Marenčin PT. 296 s. ISBN 978-80-569-0425-1.

BALÁŽ, A. 2014. Portréty prežitia. Bratislava: MilaniuM. 259 s. ISBN 978-80-89178-57-5.

BALÁŽ, A. 2017. Tábor padlých žien. Bratislava: Marenčin PT. 296 s. ISBN 978-80-569-0074-1.

BALÁŽ, A. 2010. Transporty nádeje. Bratislava: Marenčin PT. 229 s. ISBN 978-80-8114-034-1.

Zvečnime to! Aj súčasnosť, nielen minulosť!

Židovská náboženská obec v Komárne a Zsblog.hu vyhlasujú fotografickú súťaž! Hranice sú opäť otvorené, môžeme slobodne cestovať, a odhodlili sme aj rúška! Možnosti k tomu, aby ste sa zapojili do našej súťaže, sú dané!

Fotografickú súťaž vyhlasujeme v troch kategóriách:

1. Židovská komunita
2. Židovské symboly
3. Židovská kuchyňa

Do každej kategórie môže 1 osoba zaslať 1 fotografiu! Tri najlepšie diela v každej kategórii obdržia darčkové poukážky! Fotografie zasielajte na adresu: info@zsblog.hu. Uzávierka súťaže: 1. septembra 2022 (pondelok), poľnoc. Predmet: “Fotosúťaž Zvečnime to! Kategória (x)” Autori fotografií zaslaných do súťaže vyhlasujú, že obrázky sú ich duševným vlastníctvom, ktoré dávajú k dispozícii vyhlasovateľovi súťaže bez akýchkoľvek finančných nárokov, súhlasia s tým, aby boli prezentované v rámci výstavy, ako aj s ich uverejnením v tlači alebo v elektronickej podobe. Okrem toho berú na vedomie, že fotografie môže vypisovateľ súťaže použiť aj v rámci promočnej činnosti. Fotografie nesmú byť opatrené vodotlačou. Očakávame aj tvoje skoršie snímky! ◀

V tejto rubrike sa Vám predstavia vedecko-výskumní pracovníci, doktorandi z Ústavu stredoeurópskych jazykov a kultúr Fakulty stredoeurópskych štúdií na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Na pracovisku dlhodobo sa venujeme židovskej kultúre, interpretujeme literatúru a film so židovskou tematikou v stredoeurópskom kontexte, organizujeme konferencie pod názvom Židovský kultúrny fenomén v stredoeurópskom kontexte a okrem toho ponúkame aj študijný program o židovských zvykoch a tradíciách pre univerzitu tretieho veku. Jednotlivé príspevky sú odrazom našej bádateľskej činnosti. Prajeme Vám príjemné čítanie.

PaedDr. Magdaléna Hrbáček, PhD.

BALÁŽ, A. 2019b. Vydrlica, historická – hriešna. Bratislava: Marenčin PT. 190 s. ISBN 978-80-569-0579-1.

Kontakt:

PhDr. Monika Adamická, PhD.
monika.adamicka86@gmail.com ◀

Úlomky a drobné zázraky Pamätný príhovor pri príležitosti 78. výročia deportácie židovského obyvateľstva z Komárna a okolia

Opäť prišla táto júnová nedela a my sa opäť vyberáme na cintorín, po ceste vyšliapanej našimi starými rodičmi. Schádzame sa, aby sme spomínali a pripomínali: rodičov, prarodičov, deti, súrodencov, na všetkých, po ktorých tu nikto nezostal, kto by si v spomienkach vyvolal ich tváre, slová, skutky. V časoch, keď sa vrátili z pekla koncentračných táborov a nútených prác, keď v roku 1945 obnovili činnosť Židovskej komunity v Komárne, a rozhodli sa, že každý rok v júni spoločne zapália sviečku pri príležitosti výročia tých hrozných letných dní, ktoré navždy zmenili život obce, možno ani nepomysleli na to, že tu budeme stáť aj o 78 rokov neskôr. Spoločne – Židia i nežidia – tu v Uličke Zlatého muža a v synagóge spomíname na rodiny zahnané a odvečené v dobytých vagónoch, na mužov a ženy postrieľaných do Dunaja.

Vážený spomínajúci, dámy a páni!

Vlani v lete, keď sme sa kvôli pandémie koronavírusu zišli na Deň martýrov trochu neskôr, som hovoril o nevyrozprávaných príbehoch a nikdy nevypočutých osudoch, o komárňanských spomienkach, ktoré sa nezachovali ani v písomnej podobe ani na filmovom páse. V druhej polovici roka 2021 a začiatkom roka 2022 sme boli v tomto meste svedkami neuveriteľných udalostí.

V záujme zachovania pamiatok našej komunity, zozbierania a poskladania fragmentov spomienok a kúskov mozaiky boli urobené kroky, na ktoré som možno v čase môjho prejavu ani nepomyslel. Spoločná modlitba v piatok večer v Komárome so študentmi budapeštianskej školy Javne Lauder, spoločné bádanie minulosti na oboch stranách Dunaja, prednáška Emese Számadó v Múzeu Györgya Klapku o zaniknutej obce v Szőnyi a potom spoločný spev pri lúčení sa so sobotou pri obrade chavdala – to všetko v obci, kde sa prastaré modlitby neodznali už vyše päťdesiat rokov – je skutočne povznášajúce.

Prezerať si pri prechádzke centrom mesta a externé panely prezentujúce 230-ročnú históriu židovskej komunity v Komárne, ktoré inštalovalo mesto Komárno, je neopísateľným emotívnym zážitkom. Pohľad na malých i veľkých, študujúcich obrazové i textové stopy dávnej i blízkej minulosti dokazu-

je, že udalosti v roku 1944 síce prerušili rozkvet a rozvoj obce, ale nedokázali ju zničiť.

Podobný pocit sme mali aj pri prezeraní informačných panelov a vitrín výstavy, inštalovanej historikom Vilmosom Galom a jeho kolegami v Podunajskom múzeu. Nikdy doposiaľ nevidené artefakty a výsledky najnovších výskumov pripomenuli slávnú minulosť i najtemnejšie dni, ako aj povojnový – dodnes trvajúci – boj o prežitie a zachovanie našich tradícií.

Držať v rukách najnovšiu publikáciu štúdií historičky Ildikó Bajcsi z obdobia rokov 1938 až 1944 vo vydani budapeštianskeho inštitutu Clio, tiež nie je samozrejmosťou. Je chvályhodné, keď sa mladí odborníci začnú venovať málo vydiskutovaným, menej známym kapitolám minulosti. Pri prezeraní zväzku na webe sa vynárajú osobné príbehy a ponižovania kolektívne trestajúce celý židovský národ, ktoré by upadli do večného zabudnutia, byť tých, ktorí ich vykopali z hĺbín archívov a knižníc. Treba zdôrazniť, že v tomto zväzku čitateľ nájde okrem informácií z nášho mesta aj množstvo doteraz neznámych údajov o židovskej minulosti okolitých dedín a obcí.

Musíme spomenúť rekonštrukcie cintorínov v okolí, stačí pomyslieť na príklad zo Sokoloviec, na iniciatívu miestneho historika Tamása H. Nagya. Do kategórie zázrakov patrí aj sedieť na jarnej vedomostnej súťaži počas Komárňanských dní, v rámci ktorej si študenti z Komárna a Komáromu preverujú svoje vedomosti o našej obci. Aj za toto podujatie patrí vďaka Podunajskému múzeu a hlavnému organizátorovi súťaže, Viliamovi Galovi. Okrem samotnej súťaže bolo azda ešte dojímavéšie vidieť skupiny študentov prichádzajúceho do Menházu v rámci prípravy; čas strávený s mladými ľuďmi, ktorí sa zaujímajú o židovskú kultúru, nám všetkým dodáva silu.

Ohromilo nás, keď počas Komárňanských dní prišlo do Menházu v rámci podujatia Dňa otvorených dverí takmer sto ľudí. O budovu, o bežný život ľudí, ktorí v nej žili, ktorí sa v nej modlievajú, sa zaujímali mladí, rodiny s deťmi, ľudia v strednom veku i dôchodcovia. V slovenskom a maďarskom jazyku sme im rozprávali o obci, o čase krvavých udalostí, o povojnových rokoch aj o súčasnosti.

Musíme spomenúť aj hostí z radov židovskej obce: študentov Židovskej univerzity v

Budapešti, príslušníkov druhej a tretej generácie hľadajúcich svoje korene od Izraela až po Kanadu, ktorí svojimi príbehmi či rodinnou fotografiou prispeli k čo najúplnejšiemu zachovaniu minulosti.

Sme teda tu a spomíname, a hoci nás úda je zo sčítania obyvateľstva nenapĺňajú prílišným optimizmom do budúcnosti, sila chvíľ a hodín strávených spoločne, nám pomáha pokračovať v každodennom živote. Slová modlitieb vznášajúcich sa v synagóge počas vysokých sviatkov, vyslovovaných v rúškach a stojac v predpísanej vzdialenosti od seba, štyridsaťtri virtuálnych stretnutí dvojtyždenníka Ajvé, pondelok! i päťdesiatčlenný sedrový večer dokazujú, že hodnoty, ktorým nás učili naši predkovia, a ktoré prinášame so sebou zo svojich rodín, sa zachovali aj napriek ničivým plánom druhej svetovej vojny.

Aj v uplynulom období sme sa museli rozlúčiť s tými, ktorí k nám patrili, ktorí žili v našej blízkosti či vo väčšej vzdialenosti od nás, a ktorí sa zaslúžili o zachovanie židovskej viery a života: rozlúčili sme sa s Máriou Szilágyiovou z Nových Zámkov, so svetoznámyim filmovým režisérom a producentom Ivanom Reitmanom, ktorého plánovaná návšteva Komárna sa už, žiaľ, nikdy neuskutočnil, s Lajosom Morovičom, šéfredaktorom časopisu Dunatáj, laureátom ceny Kehila-haver, ktorý na stránkach svojich novín dlhé desaťročia referoval o udalostiach v našej obci, a so Sándorom Halmosom z Debrecína, ktorý sa vždy zaujímal o dianie v našej obci.

Spomíname teda tu na cintoríne, skláňame hlavu pred obeťami – ktorých mená si môžete vďaka výstave Podunajského múzea prečítať aj tu v smútočnej sieni – a ďakujeme všetkým, ktorí po vojnových útrapách obnovili, znovu vybudovali našu obec, umožniac nám, aby sme tu aj po 78 rokoch mohli stáť, byť spolu a tešili sa zo spoločne prežitých dní. Svoje úvahy zakončím úryvkom z básne Sanyího Goldsteina, rodáka z Tešedíkova žijúceho v Amerike, ktorú sme uverejnili 312. čísle Spravodajcu, našich novín:

„Sviatok je, keď si duša oddýchne,
Sviatok je rodinné šťastie,
Sviatok je láska a nádej.“ ◀

András Paszternák

Spomínanie a pripomínanie – Deň martýrov 2022

V nedeľu 12. júna sme sa opäť zišli na komárňanskom židovskom cintoríne, aby sme si pripomenuli 78. výročie deportácie Židov z mesta a okolia. Účastníkov, ktorí prežili holokaust, návštevníkov z Komárna, regiónu i celého sveta, privítal koordinátor Tamás Paszternák, simultánnou tlmočnicou do slovenského jazyka bola Magda Vadász.

Na podujatí sa zúčastnil primátor mesta Komárno Béla Keszegh, Tibor Fedor, vedúci Odboru koordinácie a vzťahov s cirkvami Úradu predsedu vlády Maďarska, Martin Kornfeld, tajomník Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike, Martin Korčok, riaditeľ Múzea holokaustu v Seredi, Melinda Nagy, prerek-

torka Univerzity Jánosa Selyeho, Imre Andraskó, riaditeľ Gymnázia Jánosa Selyeho, Emese Számadó, riaditeľka Múzea Györgya Klapku v Komárome. Prítomní boli aj poslanci mestského zastupiteľstva a zástupcovia židovských obcí regiónu. Na podujatí, ktoré sa tradične koná pri príležitosti výročia deportácií, sa zúčastnilo mnoho po-

tomkov tunajších rodín, ktorí sa z Komárna presídlili do Izraela, do celého sveta počnúc Švajčiarskom až po Austráliu, od Prešova, cez Košice až po Budapešť.

Po smútočnej modlitbe budapeštianskeho kantora Tamása Désiho sa prítomným v mene obce prihovril András Paszternák, ktorý vyzdvihol pozitívne udalosti uplynulého obdobia, realizované v záujme zozbierania a zachovania kúskov mozaiky našej histórie. Primátor mesta Komárno Béla Keszegh zdôraznil úlohu obce v živote mesta a poukázal na súvislosti medzi hrôzami minulosti a výzvami súčasnosti. Róbert Frölich, hlavný rabín synagógy na ulici Dohány v Budapešti, hľadal odpoveď na otázku, ako mohla väčšinová spoločnosť vyvrhnúť Židov zo svojich radov a ako to mohla židovská komunita dopustiť. Na záver prvej časti tohtoročnej spomienky zaznela smútočná modlitba a kadiš pred veľkou pamätnou tabulou s menami obetí holokaustu, ktorá bola z expozície Podunajského múzea premiestnená do obradnej siene.

Na poludnie sme v synagóge opäť odriekali kadiš a potom sme zapálili sviečku pri pamätníku obetí. V sále Zoltána Wallensteina sa pri chutnom kóšer občerstvení dlho rozprávali návštevníci podujatia z ďaleka i z blízka.

Touto cestou by sme sa chceli poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na príprave, organizovaní a dozvukoch tohtoročného Dňa martýrov. Stretnime sa opäť v roku 2023. ◀

PA

Foto: Martin Korčok

Ajvé pondelky na záver sezóny

Dňa 23. mája sme sa s generálnym riaditeľom Dr. Shemeshom Assafom rozprávali o minulosti, súčasnosti a budúcnosti budapeštianskej charitatívnej nemocnice, ktorá práve prechádza rôznymi zmenami. Vypočuli sme si o jeho izraelských koreňoch a jeho práci na rôznych židovských podujatiach a v nemocniciach. Zhrnuli sme doterajšie poznatky o pandémii koronavírusu a hovorili sme o súčasných ochranných opatreniach. Informoval nás o rekonštrukcii, ktorá v súčasnosti prebieha a o dostupnej liečbe.

Dňa 13. júna na 44. virtuálnom stretnutí bola naším hosťom Andrea Deák, komunikačná pracovníčka Združenia židovských náboženských obcí v Maďarsku (MAZSIHISZ). Informovala nás o blížiaci sa Noci múzeí a o podujatiach Festivalu židovskej kultúry, ktorý sa začína 4. septembra. Diskutovali sme aj o výletoch a festivaloch so židovskou tematikou, organizovaných za hranicami. Dozvedeli sme sa aj o osobných motiváciách tejto odborníčky.

Po oficiálnej časti sme sa na oboch podujatiach dlho rozprávali s poslucháčmi zo Slovenska, Maďarska i celého sveta. Ďakujeme našim diskutujúcim, všetkým, ktorí pomáhali pri organizácii podujatí, a, samozrejme všetkým, ktorí sa k nám každé dva týždne pridávajú! O aktuálnych udalostiach vás budeme informovať na našej online platforme. Nápad a návrhy podujatí pošlite na e-mailovú adresu ajve@menhaz.sk. ◀

Tišá BeÁv – najsmutnejší deň roka

Zničenie prvej a druhej svätyne v Jeruzaleme si pripomíname 9. dňa mesiaca av. Najsmutnejším a najtragickejším dňom roka je pôst Tiša BeÁv, ktorý tento rok trvá od soboty 6. augusta 2022 do nedele 7. augusta 2022. Tri predchádzajúce týždne, od 17. dňa mesiaca tamuz, sú dňami smútku, z ktorých počas posledných deviatich dní nekonzumujeme mäso (s výnimkou soboty). ◀

Cyklisti na návšteve v Menháze

Dňa 14. júna prišli do Menházu návštevníci na bicykloch. Manželia Rujderovci, žijúci v Izraeli, venovali dva dni svojej dovolenky v Budapešti návšteve domu svojich príbuzných. So záujmom si prezreli synagógu a naše výstavy. ◀

Spomínali aj vo Veľkom Mederi

Už tradične sa po komárňanskom Dni martýrov 12. júna konala spomienková slávnosť aj vo Veľkom Mederi. Mesto, v ktorom už nežijú žiadni Židia, si každoročne v tento deň pripomína obeť holokaustu. Z dôvodu pandemických opatrení sa v posledných dvoch rokoch na spomienkovom podujatí zúčastňovali len miestni. Tento rok na smutné výročie pozvali hostí z Budapešti: rabína Attilu Gála a kantora Anatolija Klavanského. Organizátorom podujatia bol predseda miestnej organizácie Csemadoku László Gútay. Slávnosť moderoval miestny historik László Varga. Báseň predniesol Gyula Zakál. Na pietnej spomienke sa zúčastnili nielen obyvatelia mesta, ale aj zástupcovia obcí z Dunajskej Stredy a Komárna, ktorí spolu so zástupcami mestských škôl a ďalších organizácií položili vence k pamätnej tabuli obetí. ◀

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, založený v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), **tlač:** Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, **tel./fax:** 00421/35/7725-355. **Registračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

Nástenka krátke správy

Vydávanie Spravodajcu a Klub Šalom podporili: manželia Braunfeldovi (Nové Zámky), Agatha Feuerlicht (Austrália), Földres Ondrej (Bratislava), Holczer Dan (Izrael), manželia Rujderovci (Izrael), Peter Scheiner (Švajčiarsko), Szalay Vilma (Komárno) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Dňa 18. mája sa v Bratislave konalo zasadnutie Predsedníctva Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike, na ktorom našu obec zastupoval jej predseda Anton Pasternák.

Naša knižnica je pre čitateľov otvorená aj počas leta. Ak si chcete dohodnúť termín návštevy, kontaktujte menhaz@menhaz.sk.

Úspešné boli až tri naše žiadosti o podporu z Fondu pre kultúru menšín – okrem kultúrnych podujatí a vydávania našich novín podporili z grantu aj pripravovanú knihu historika Viliama Gala.

Začiatkom júna prišli do Menházu/Chudobinca návštevníci na bicykloch. Manželia Rujderovci, ktorí žijú v Izraeli, venovali dva dni zo svojej dovolenky v Budapešti návšteve domu svojich príbuzných. So záujmom si prezreli synagógu a naše výstavy.

ŽNO Komárno pred Dňom martýrov z vlastných prostriedkov kompletne zrekonštruovala časť chodníka pri vchode na cintorín. Brána cintorína bola nanovo natretá a obnovené boli aj dva náhrobky, v prípade ktorých niet príbuzných, ktorí by sa o ne starali.

Deň martýrov 2022

Foto: Martin Korčok

► Po smútočnej modlitbe budapeštianskeho kantora Tamása Désiho sa prítomným v mene obce prihovoral András Paszternák, ktorý vyzdvihol pozitívne udalosti uplynulého obdobia, realizované v záujme zozbierania a zachovania kúskov mozaiky našej histórie. Primátor mesta Komárno Béla Keszezh zdôraznil úlohu obce v živote mesta a poukázal na súvislosti medzi hrôzami minulosti a výzvami súčasnosti. (strana 3.)

Európsky deň židovskej kultúry

Európsky deň židovskej kultúry sa bude konať v nedeľu 4. septembra 2022, a ak to pandemická situácia dovoľí, už tradične pripravujeme pre záujemcov pestrý program. Podrobnú pozvánku uverejníme v augustovom čísle. ◀

Informácie o vysokých sviatkoch

Dúfame, že aj tento rok budeme môcť oslaviť jesenné sviatky s osobnou účasťou. Židovský rok 5783 začína v nedeľu 25. septembra 2022 večer. Stretneme sa o 18. hodine v Menháze/Chudobinci. Po večernej modlitbe bude slávnostná večera. 26. septembra 2022, v prvý deň Roš hašana (pondelok), sa bude konať obrad tašlich a spoločné učenie. Kol Nidre – predvečer Jom Kipur sa bude konať v utorok 4. októbra o 18. hodine, Mazkir Jom Kipur bude v stredu 5. októbra. ◀

Foto: Martin Korčok

Cena Kehila – očakávame vaše nominácie!

Udelením spoločnej ceny Kehila a Kehila Haver oceňujeme tých, ktorí urobili veľa pre židovské obce v regióne, bez ohľadu na vierovyznanie. Nominácie na ocenených môžete zasielať na adresu kile@menhaz.sk do 31. júla 2022. ◀

Myšlienky redaktora

V o svojich životoch máme radi pevné body a miesta, ktoré poznáme, ľudí, o ktorých vieme, že sú vždy na svojom mieste, stoja pri nás, keď organizujeme podujatia, vybavujeme svoje záležitosti. Ich prítomnosť považujeme za samozrejmosť, vieme, že keď sme nablízku a zastavíme sa na chvíľu, budú tam, môžeme s nimi prehodiť pár slov.

ANDRÁS PASZTERNÁK

Judita Haasová, tajomníčka Židovskej náboženskej obce v Komárne, ukončila v júni svoju dlhoročnú prácu pre našu obec. Počas Dňa martýrov, pred zapálením sviečok v synagóge, sme jej v mene komunity poďakovali kyticou kvetov a malým darčekom. Okrem administratívnych záležitostí a udržiavania kontaktov s ľuďmi, ktorí prežili holokaust, Jutka aktívne spolupracovala na príprave všetkých našich podujatí, na ktorých sa aj zúčastňovala. Často prichádzala na podujatia v Menháze/Chudobinci prvá a odchádzala posledná. Všetko pripravila, upratala, evidovala, na čo nesmieme v súvislosti s tým-ktorým blížiacim sa sviatkom zabudnúť.

Od apríla 2007 (pozri úvodný rozhovor s ňou na siedmej strane 132. čísla našich novín <https://kehreg.files.wordpress.com/2007/09/132.pdf>) bola dlhých pätnásť rokov tajomníčkou našej kancelárie.

Nedávno s ňou pripravili reportáž o jej živote a tradíciách, ktorý je v slovenskom jazyku k dispozícii na odkaze: <https://www.memoryofnations.eu/en/haasova-judita-1947>

Vďaka za odvedenú prácu jej patrí aj od redaktorov Spravodajcu. Prajeme Jutke veľa zdravia, mnoho zážitkov s vnúťatami. Stretávajme sa čo najčastejšie na podujatiach našej obce! ◀